

Bălu Vlad

VASILE MANIU. Contribuții istoriografice

VASILE MANIU. **Historiographical Contributions** (Summary)

Vasile Maniu was one of the most important 20th century historians from Banat. He was born in Lugoj in 1824 and studied in Timisoara and Budapest where he got in touch with the philosophy of Herder and Szechenyi and even took part in the 1848 Revolution in Muntenia.

In his writings, such as *Dizertațiune istorico-critică și literară tractând despre originea românilor din Dacia Traiană*, he tried to demonstrate the Latin origins of the Romanian people and the Romanian language, as a reaction to the Hungarian theories about the Balcanic genesis of the Romanians. Because the region of Banat was under the rule of the Habsburgic Empire, he used his books as an ideological and political weapon, fighting for the political rights of the Romanians in Banat and Transilvania. For this, he overrated the importance of some political leaders. Maniu thus tried to make a symbol for the struggle for freedom and justice of the Romanian people throughout history, out of them. Basarab I, Bogdan I, Mihai Viteazul, Dimitrie Cantemir and Constantin Brâncoveanu are some of the figures that he illustrated in his book.

Maniu also wrote an important review on Julius Jung's book *Romer unn Romanen in den Donaulandern*, where the Austrian historian demonstrated with the help of archeological and linguistic arguments that the Romanian language has indeed a Latin origin.

Being very interested in the way the western historians see the history of the Romanians, Vasile Maniu started an important work gathering the foreign publications, old and recent, that referred to the past of the regions north of the Danube. The result of the efforts was *Raport asupra mișcării literaturii istorice în cursul anului 1879 în România și străinătate cu referință la români* and *Romnii n literatura străină. Studii istorico-critice și etnografice*.

He also tried to write a history of Banat, and although he failed in realizing this project, he gathered a lot of important documents after a trip in Banat in 1892, which are described in a report sent to the Ministry of Culture and Education.

As a member of the Romanian Academy, he supported the Romanian historians in Transilvania and Banat, he pleaded for a much stronger relation with the foreign historians and tried to gather all the important libraries under the authority of the Academy. He also proposed Nicolae Iorga, then only 26 years old, as a correspondent member of the Academy.

Unul dintre motivele fundamentale pentru care spațiile elen și german au dat lumii pe cei mai valoroși filosofi a fost limba proprie acestor spații. Într-adevăr, se pare că limba greacă și cea germană sunt cele mai expresive, cele mai colorate, cele mai productive, spre deosebire de cea română, care, deși apreciată pentru frumusețea ei, aceasta a fost nevoită continuu să împrumute termeni din alte limbi pentru a stabili termenii necesari dezvoltării unei științe și încă mai există unele lipsuri.

Acest handicap se poate remarca și în cadrul istoriei unde pentru evenimentele ce au avut loc în trecut și pentru modul în care sunt văzute de către istorici avem același termen: **istorie**. Va trebui să depășim acest impediment și să privim cu mai multă obiectivitate relația dintre istorie și scriitorul ei¹.

Istoria văzută de către istoricul bănățean pașoptist Vasile Maniu e o istorie ce legitima pretențiile în materie de drepturi politice ale românilor din Imperiul Habsburgic, prin origine nobilă, prin calitățile extraordinare de care au dat dovadă de-a lungul timpului și prin drepturile strămoșești asupra teritoriului locuit, în comparație cu dominația maghiară ilegală dobândită în urma unei năvăliri barbare.

Cea mai importantă lucrare a sa este *Dizertațiune istorico-critică și literară tractând despre originea românilor din Dacia-Traiană*, apărută la Timișoara în 1857, în care susține originea pur latină a poporului român și evocă unele din personalitățile politice cele mai importante din istoria medievală românească. Azi, privind obiectiv, ipotezele pe care autorul încearcă să le demonstreze în *Dizertațiune*...ni se par complet depășite, ce nu pot fi confirmate de către dovezile arheologice și documentare.

Vasile Maniu nu a fost un scriitor revoluționar, nu a deveni profetul unei idei originale care să influențeze modul în care este văzută istoria sau să fi fost un om ce și-a depășit epoca, opera sa istorică integrându-se în tiparele istoriografiei pașoptiste, o istoriografie militantă pusă în slujba unei idei naționale, aceasta venind în mod natural în condițiile în care spațiul românesc doar a adaptat influențele venite din Europa apuseană deși acestea au ajuns cu o anumită întârziere.

Născut la Lugoj la 29 decembrie 1824, a urmat cursurile Facultății de Drept din Budapesta în anii 1844-1845, beneficiind în acest centru cultural al Europei Răsăritene de influențele iluministe și romantice vest europene sau de variantele locale ale acestor curente apărute pe teritoriul Imperiului Habsburgic. În secolul națiunilor, cea mai determinantă influență a fost cea a filosofiei lui Herder, un adevărat profet al naționalismului, herderianismul devenind izvorul primordial al istoricilor din Centrul și Sud-Estul Europei².

¹ Victor Neumann, *Convergențe spirituale*, București, 1986, p. 11; Lucian Boia, *Jocul cu trecutul*, București, 1998, p. 7.

² Ibidem, p. 24.

Dizertațiunea are o valoare științifică redusă dar este un foarte bun exemplu pentru influența ideilor romanticilor germani în spațiul românesc. Limba, obiceiurile și trecutul sunt elementele pe care se sprijină proaspăta națiune română și noile câmpuri de bătălie pentru afirmarea acesteia, o bătălie desfășurată și pe tărâmul istoriografiei și aflată sub semnul filosofiei lui Herder. Istoriografia bănățeană și transilvăneana a perioadei pașoptiste s-a dezvoltat, în mare parte, ca reacție la teoriile imigraționiste ale lui Sulzer, Roesler și alții, iar la exagerările imigraționiste ale istoricilor maghiari și sași au răspuns istoricii români prin exagerările latiniste ale lui A. T. Laurian și Vasile Maniu iar mai apoi prin exagerările autohtoniste ale lui Hașdeu, Onciul, Xenopol sau Densușianu. Ambele teorii, atât cele maghiare cât și cel românești sunt la fel de nefondate, însă, pentru istoricii români contemporani cu V. Maniu fundamentarea științifică nu a fost o prioritate. Cu toate astea, autorul probabil era la fel de convins de temeinicia părerilor sale în aceeași măsură în care noi suntem convinși de netemeinicia teoriilor sale.

Dizertațiunea, fiind scrisă în jurul anului 1857 istoricului bănățean îi lipseau aproape complet rezultatele cercetărilor arheologice de mai târziu, astfel încât în lucrările sale istorice putem observa influențele culturale ale epocii, de la Herder și Szechenyi la Timotei Cipariu și A. T. Laurian. Maniu pune accentul pe trei elemente: originea nobilă a națiunii române, calitățile extraordinare de care a dat dovadă și personalitățile remarcabile ce s-au aflat în fruntea statelor medievale românești. Lucrarea amintită este formată din două părți, una tratând formarea și evoluția poporului român iar cealaltă formarea și evoluția limbii române, două aspecte fundamentale și complementare ale istoriografiei pașoptiste. Cum am menționat mai devreme, teoria sa privind etnogeneza aparține curentului latinist, conform căreia la baza națiunii române moderne se afla doar elementul roman. În acest sens autorul se folosește de unele mărturii ale istoricilor antici, cum ar fi Iordanes și Eutropiu³ conform cărora dacii ar fi fost exterminați după cucerirea romană și nu ar mai fi jucat nici un rol în formarea poporului român, mai mult, Maniu va merge chiar mai departe contestând afirmația lui Herodot conform căreia dacii ar fi aparținut neamului tracic.

Această viziune nu este întâmplătoare și nici izolată. Trebuie să avem în vedere faptul că autorul acestor ipoteze aparține unei regiuni aflate sub dominație străină în care populația românească era lipsită de dreptul la o viață națională, într-un moment în care naționalismul devenea un element permanent și într-o continuă afirmare în toată Europa. În aceste condiții acțiunile intelectualilor bănățeni erau condiționate de un obiectiv național. Astfel exagerările latiniste ale lui Vasile Maniu din *Dizertațiunea...* constituie o încercare de a compensa prin intermediul trecutului neajunsurile prezentului,

³ Victor Neumann, *Vasile Maniu*, Timișoara, 1984, p. 67.

de a demonstra originea nobilă a poporului român și implicit cererea legitimă a acestora de a beneficia de aceleași drepturi și privilegii. Istoricii regiunilor românești aflate sub dominație habsburgică mai beneficiau și de o puternică influență iluministă venită din partea Școlii Ardelene, *Istoria pentru începuturile românilor în Dachia* a lui Petru Maior constituind punctul de plecare pentru istoriografia transilvană pașoptistă, acesta fiind prima lucrare istoriografică în care se susținea teoria purității latine a românilor. V. Maniu se va stabili la București în 1858 iar lucrările sale legate de istorie, ulterioare acestei perioade, vor avea un caracter mai obiectiv și mai științific. Această diferență se observă și între cele două istoriografii, din Transilvania, Banat și Bucovina pe de-o parte și Muntenia și Moldova pe de altă parte. Primele influențe iluministe au fost resimțite în Transilvania și aici au apărut primele lucrări istoriografice moderne, deși acestea sunt caracterizate de subiectivism, pe când, de cealaltă parte a Carpaților, sub influența lui M. Kogălniceanu ce a promovat curentul pozitivist inițiat de Leopold von Ranke, istoriografia este mult mai obiectivă iar cercetările arheologice și studiul documentelor vor avea o mai mare importanță în redactarea lucrărilor, însă în această zonă nu a fost nevoie ca istoria să fie subordonată unei lupte pentru drepturi politice și culturale. În aceste condiții, istoricii munteni au așezat la baza formării poporului român atât elementul dacic cât și pe cel roman.

Altă problemă disputată între istoriografia maghiară și cea română și care este tratată de către V. Maniu în aceeași lucrare este problema continuității. Istoricul bănățean încearcă să demonstreze netemeinicia teoriilor imigraționiste folosind o serie de izvoare antice, medievale și moderne, dar din nou fără a se putea baza pe unele dovezi arheologice⁴, însă nu din ignoranță ci pentru că această știință era foarte slab dezvoltată în spațiul românesc. Tocmai pentru a suplini acest handicap, autorul îi va acorda o foarte mare atenție operei lui J. Jung care în cărțile sale: *Romer und Romanen in der Donauländern* și *Die romanischen Landschaften* tratează problema etnogenezei și a continuității într-un mod favorabil cauzei românești, în plus aducând și o serie de argumente arheologice în acest sens. Ardealul și Banatul aparținând unei zone de influență germane istoricii de aici s-au orientat natural spre istoriografia germană mai ales că la acea dată era ca mai apreciată din Europa iar naționalismul german cel mai radical. Opera lui Jung în particular mai avea convenientul de a combate teoria roesleriană beneficiind și de o temeinică bază științifică deși acesta nu împărtășea teoria purității latine a poporului român ci acorda aceeași importanță și elementului dac autohton în cadrul acestui proces. V. Maniu va scrie în 1878 *Studii asupra scrierii profesorului dr. J. Jung intitulată: Romanii și românii din țerile dunărene*, având meritul de a populariza lucrările istoricului german în România, într-un moment în

⁴ Ibidem, p. 68.

care lupta pentru obiectivele naționale din teritoriile aflate sub dominație străină se ducea prin alimentarea sentimentului național a românului de rând prin evocarea originii sale nobile și a trecutului glorios. Însă meritul cel mai important al istoricului bănățean în acest caz constă în contribuția adusă la istoriografia română prin scoaterea în evidență a importanței științelor auxiliare, a epigrafiei, numismaticii, arheologiei, arhivisticii, etnografiei, după exemplul istoricilor germani⁵. De asemenea va elogia lucrările istoricului austriac în mediul intelectual academic introducându-l în atenția istoricilor români.

Revenind la problema viziunii istoricilor bănățeni și ardeleni din epoca modernă asupra continuității populației de pe teritoriul fostei Dacii romane după anul 275, această perioadă este reconstituită mai mult pe baza unor speculații, deși a folosit izvoarele literare antice disponibile și puținele descoperiri arheologice de la acea dată. Vasile Maniu va transforma acest moment într-un episod de glorie, o primă încercare la care a fost supus poporul român aflat încă într-o perioadă de formare. După retragerea aureliană mulțimea de coloniști romani și-au dezvoltat un puternic sentiment de apartenență la acest spațiu astfel încât s-a format între ei și pământul Daciei o legătură indestructibilă, chiar împăratul Aurelian când a fost nevoit să abandoneze provincia ar fi afirmat că: „numai populi ei pot să întâmpine furia barbarilor și să-i domolească”⁶. În această perioadă obscură aceștia ar fi rezistat celor mai groaznice invazii, celor mai cruzi barbari, dând dovadă de calități extraordinare. Retrași în munți pentru a face față populațiilor migratoare, aceștia ar fi revenit la câmpie purtând numele de valahi.

Pentru că dreptul istoric și dreptul primului venit par a fi soluțiile de rezolvare problemelor naționale din Transilvania și Banat, în *Dizertațiune...* chestiunea Banatului la începutul evului mediu este tratată cu mare atenție și într-o manieră mult mai credibilă. Pentru această perioadă beneficiază și de existența unor izvoare mai amănunțite și mai credibile cum ar fi Cronică lui Anonymus și Legenda Sf. Gerard. Pe baza acestor izvoare Maniu stabilește corect poziția Banatului în secolele IX-XI, între Criș și Dunăre, evocă figurile lui Glad și Ahtum înzestrați cu o aură de eroi legendari, care, cu ajutorul unor armate bine înzestrate, s-au opus cu eroism înaintării maghiare ceea ce a făcut ca cucerirea ungară să se realizeze mult mai târziu. Pentru același merit, de a fi luptat împotriva tendințelor expansioniste ale regatului maghiar, figurile voievozilor Basarab I și Bogdan I sunt elogios prezentate și date ca exemplu pentru generația actuală. Se încerca să se prelungească lupta națională, ce începuse la începutul secolului al XIX-lea, încă de la formarea statelor medievale

⁵ Ibidem, p. 68.

⁶ Ibidem, p. 69.

românești, istoria românilor fiind văzută ca istoria luptei pentru unitatea și independența unui stat național român.

Influențat de tradițiile istorice și de scrierile istorice ale momentului respectiv, ce erau concepute în spiritul romantic al vremii, cu privire la formarea statelor feudale românești, el va pune la baza formării statelor medievale românești familiile nobile retrase în Transilvania din calea invaziei tătare, astfel familia lui Radu Negru revenită din Făgăraș în Muntenia, respectiv familia lui Bogdan Dragoș revenită din Maramureș în Moldova⁷.

Se încerca astfel, prin intermediul istoriei, dovedirea unei origini nobile și a unui trecut glorios, ca argumente pentru acceptarea națiunii române de către celelalte națiuni moderne ale Europei și pentru evidențierea rolului jucat de români în ceea ce Herder numea cultura universală. Asta cu atât mai mult cu cât prezentul nu era nici pe departe în stare să satisfacă aceste dorințe.

Legat de perioada evului mediu, Vasile Maniu va avea o contribuție mult mai importantă prin studierea și punerea în atenția istoricilor români a lucrărilor mai multor cronicari medievali, cum ar fi Laonic Chalcocondil, Callimachus Philippus Buonacorsi, Ioan Thurutz, G. Praz, S. Fejer, Miron Costin, lucrări ce sunt de o valoare inestimabilă pentru reconstituirea trecutului țărilor române⁸. Punctul ce era accentuat de către autor prin intermediul acestor cronicari medievali era contribuția adusă de țările române în lupta Europei creștine împotriva amenințării musulmane turcești.

Continuând creionarea portretelor personalităților marcante din istoria medievală, inevitabil trebuia să ajungă și să se oprească asupra lui Mihai Viteazul. Termenul de pașoptism presupune automat și noțiunile de unire și independență și care alt personaj putea simboliza mai bine aceste idealuri decât voievodul ce a realizat unirea țărilor române pentru prima dată, în urmă cu aprox. 250 de ani? Asemenea lui Bălcescu care practic lansează mitul Mihai Viteazul, tratează istoria acelei perioade ca istorie națională⁹ deși unificatorul de la 1600 nu se gândea în acel moment la viitorul glorios al țării ci urmărea doar un scop politic și militar determinat de împrejurările momentului. Mai mult, domnitorul era acuzat de către contemporanii și urmașii săi că ar fi realizat unirea pentru împăratul Rudolf II. Mitul lui Mihai Viteazul a fost creat de către romanticii pașoptiști în condițiile exploziei istorismului din prima jumătate a sec. XIX determinată de o criză de conștiință¹⁰ ce reprezenta de fapt crearea conștiinței naționale, adică a conștiinței de apartenență la neam, pentru că chiar și reprezentanții Școlii

⁷ Ibidem, p. 70.

⁸ Ibidem, p. 71.

⁹ Lucian Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, București, 1997, p. 26.

¹⁰ Paul Cornea, *Originile romantismului românesc*, București, 1972, p. 484.

Ardelene nu vedeau în acest domnitor mai mult decât un despot medieval¹¹. Vasile Maniu este unul dintre cei care îl transformă pe acest despot medieval într-un simbol al unității românilor iar contribuția lui în acest sens este cu atât mai importantă cu cât Mihai Viteazul devenise oarecum apanajul istoriografiei din Muntenia, la fel cum moldovenii îl aveau pe Ștefan cel Mare iar ardelenii ideea purității latine a poporului român¹². Acesta este un exemplu tipic pentru opera istoriografică a lui Vasile Maniu, o simbioză între cea munteană și cea ardeleană, această orientare spre București fiind cu atât mai interesantă cu cât în acea perioadă ardelenii visau mai mult la o autonomie lărgită în cadrul Imperiului Habsburgic decât la o unire a celor trei țări românești.

Galeria portretelor domnitorilor români va continua cu Dimitrie Cantemir și Constantin Brâncoveanu după care va urma o perioadă de declin determinată de instaurarea domniilor fanariote. Acest secol fanariot este sinonim cu decăderea, cu jaful și corupția, întreaga țară fiind la cheremul acestor „venetici”.

Dacă până la acest punct *Dizertațiunea...* s-a axat aproape exclusiv pe momentele cele mai importante din istoria politică de până atunci, avansând unele teorii exagerate pentru a transforma această lucrare istorică într-o armă politică și a lăsat adevărul istoric și profunzimea fenomenelor istorice pe plan secund, de altfel o caracteristică a istoriografiei romantice, este meritul lui Vasile Maniu că abordează un aspect puțin cercetat la acea vreme, și anume viața socială. Astfel se apropie de concepția lui Kogălniceanu, conform căreia popoarele fac istoria, nu conducătorii, concepție pe care a dobândit-o la rândul său de la Thierry și Michelet¹³. Privește situația țăranilor cu compasiune și atașament iar pe baza documentelor studiate: Tripartitul lui Werbczi, diplomele leopoldine, adresele domnești către țărani, urbariul lui Alexandru Moruzi, catagrafia lui Constantin Mavrocordat, Regulamentele Organice etc.¹⁴, creionează un tablou sumbru al situației țăranilor între 1437-1821, prezintă răscoalele țărănești cu cauzele și urmările lor, susținând totodată necesitatea emancipării lor.

De fapt, în cazul țăranimii, au existat diferențe între situația țăranimii ardeleni și bănățeni pe de-o parte, și țăranimea din Țara Românească și Moldova pe de altă parte, ceea ce a dus la crearea unui concept de națiune specific românesc ce îmbina elemente proprii atât conceptului german de „Volkstum”, cât și celui francez de „contract”¹⁵.

Referitor la epoca modernă, capitol cu care se și încheie *Dizertațiunea...*, autorul se rezumă la marile idei ale generației pașoptiste

¹¹ Lucian Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, București, 1997, p. 28.

¹² Vasile Cristian, *Istoriografia pașoptistă*, Iași, 1996, p. 205.

¹³ Paul Cornea, *op. cit.*, p. 495.

¹⁴ Victor Neumann, *op. cit.*, p. 73.

¹⁵ Paul Cornea, *op. cit.*, p. 496.

lansează un îndemn către elite (Kogălniceanu, Bălcescu, Golescu, Rosetti) de a nu acționa paralel cu „poporul țaran” pentru că „ei și numai ei sunt chemați să fericească poporul Moldo-României; providența le-a dat stare, i-a rădicat ca să le poată încredința soarta sărmanilor țărani, soarta patriei cercate și adăstând după ajutoriu, după regeneratori”¹⁶.

Lucrarea, apărută în 1857, va fi tipărită în tiraj mare, în broșuri separate sau întreagă, fiind foarte apreciată de către intelectualitatea transilvană¹⁷, mai apoi fiind cunoscută și la București. Pe lângă scopul ideologic de popularizare a istoriei românilor în rândul populației de rând, lucrarea mai are meritul de a fi introdus în circuitul istoriografic o serie de documente și scrieri din literatura străină referitoare la români.

Odată cu stabilirea sa definitivă la București, în 1858, orientarea în materie de istoriografie se schimbă, devenind un adept al școlii critice fondate de către germanii von Humbolt și von Ranke, însă fără a renunța la interesul pentru problemele Transilvaniei și mai ales ale Banatului. După ce a popularizat opera lui Julius Jung, Vasile Maniu scrie un *Raport asupra mișcării literaturii istorice* în cursul anului 1879 în România și în străinătate ce urma să cuprindă „toate subiectele de știință referitoare la naționalitatea și la patria noastră română”¹⁸. Totodată atrăgea atenția asupra lipsei de interes pe care o manifesta intelectualitatea română, în comparație cu interesul istoricilor occidentali pentru trecutul poporului român și repeta apelul lansat de către Jules Michelet pentru necesitatea și importanța integrării istoriei românilor în contextul istoriei universale¹⁹.

A salutat apariția unor studii bazate pe cercetări arheologice, cum ar fi lucrările lui Al. Odobescu și A. Papadopol Calimach și articolele lui Grigore Tocilescu din revista *Arheologisch epigraphische Mitteilungen aus Osterreich*. Vasile Maniu a dus o intensă activitate de studiere și punere în valoare a lucrărilor ce tratau controversatul trecut al românilor. Apreciază lucrarea universitarului clujean Grigore Silași numită *Discuțiuni istorice și filologice privitoare la români*, și scrierile lui H. Kiepert din revista *Globus*, lucrări ce combăteau cu argumente științifice teoriile imigraționiste relansate de către istoricul maghiar Hunfalvy Pal. Slavistul și filologul vienez Franz Miklosich, autorul lucrării *Über die Wanderungen der Rumanen in den dalmatinischen Alpen und den Karpaten* și istoricul ceh Konstantin Jirecek, ce a scris *Geschichte der Bulgaren* și *Die Walachen und Maurowlachen in den Denkmälern von Ragusa* sunt alți doi autori apreciați de către istoricul bănățean în *Raportul* său pentru contribuția adusă de către aceștia istoriografiei române, mai ales prin studierea etimologiei numelor de vlah, voloh, cneaz, comite.

¹⁶ Victor Neumann, *op. cit.*, p. 73.

¹⁷ Ibidem, p. 74.

¹⁸ Ibidem, p. 79.

¹⁹ Victor Neumann, *Convergențe spirituale...*, p. 192.

O altă idee ce era pe placul istoricilor romantici români, anume componenta românească a țaratului bulgar al Asăneștilor, era dezbătută de către Konstantin Hoffler în *Abhandlungen aus dem Gebiete der slavischen Geschichte*, lucrare pentru care Maniu a manifestat un viu interes.

Un fapt de cea mai mare importanță pentru istoriografia română a fost editarea la Paris, de către Emile Picot, a izvoarelor istorice românești în colecția *Publication de l'ecole des langues orientales vivantes* și mai apoi apariția, tot la Paris, a *Legendelor dace sau cronica războiului de 4 ani* sub coordonarea lui Emile Legrand. Maniu a vrut totodată să scoată în evidență interesul istoricilor din Occident pentru istoria românilor. De asemenea, în paginile raportului mai găsim menționate și scrierile referitoare la istoria bisericii din Transilvania redactate de către George Barițiu, Nicolae Popea și Golubiski.

Deși orientarea spre pozitivism este evidentă, Maniu persistă în încercările sale de a dovedi originea pur latină a limbii române. Să nu uităm că limba este unul dintre elementele fundamentale prin care românii se defineau ca națiune iar în 1881, când apare *Românii în literatura străină. Studii istorico-critice și etnografice*, intelectualitatea românească era încă condiționată de un obiectiv național. Lucrarea mai sus menționată apare ca un răspuns la interpretările tendențioase la adresa istoriei românilor realizate de către istoricul maghiar Rethy, pe baza cronicii lui Anonymus. În combaterea acestor teorii ale istoricilor maghiari, concepute fără nici un fundament științific, Maniu recurge la scrierile lingvistice ale lui Hașdeu, G. Barițiu și T. Cipariu, însă depărtându-se și el de o analiză științifică obiectivă.

În partea a doua a *Studiilor*, schimbând discursul, lansează un nou apel pentru o cercetare istorică în conformitate cu principiile științifice ale istoriografiei occidentale, în acest sens dând ca exemplu scrierea lui Torma Z., intitulată *Repertoriul literaturii arheologice și epigrafice pentru Dacia* și o lucrare referitoare la teritoriul Banatului a lui Pesti Frigyes²⁰. În ultima parte își prezintă propria viziune asupra trecutului istoric, o viziune tipic romantică concretizată într-o concepție herderiană asupra poporului român. *Românii în literatura străină* s-a bucurat de o largă circulație, atât în țară cât și în Italia și Austro-Ungaria dar a atras și criticile lui Titu Maiorescu pentru caracterul ideologic al lucrării²¹.

Ca istoric bănățean, istoria regiunii natale se impunea ca un aspect ce trebuia neapărat abordat. În acest sens, Vasile Maniu își propune să scrie o istorie a Banatului încă din 1870²² cu atât mai mult cu cât considera

²⁰ Victor Neumann, *Vasile Maniu...*, p. 84.

²¹ Ibidem, p. 85.

²² Ibidem, p. 86.

că, în ciuda numeroaselor lupte ce au avut loc pe teritoriul Banatului, bunurile sale spirituale s-au conservat în tradiții, obiceiuri, limbă și unitatea de gândire²³. A conceput un proiect pentru istoria Banatului, alcătuit din trei părți, formate din câte 7, 14 și 9 capitole. În prima parte urma să trateze: geografia fizică, istorică, și politică, un inventar al monumentelor arheologice, o istorie a relațiilor dintre daci și Imperiul Roman, problema descendenței românilor și elementele tracice din componența limbii române. Cea de doua parte urma să conțină: epoca romană, problema continuității, perioada migrațiilor, țaratul româno-bulgar, constituirea primelor formațiuni statale românești și conflictul acestora cu regalitatea maghiară precum și aspectele economice și sociale ale provinciei. A treia parte urma să trateze perioada modernă, de la încorporarea Banatului la Ungaria în 1779 la constituirea Monarhiei Austro-Ungare. Deși acest proiect nu se va realiza niciodată, de pe urma acestei tentative a rămas raportul privind rezultatele cercetărilor efectuate de către Vasile Maniu în urma vizitei efectuate în Banat în 1892. Acest raport către Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice conținea rezultatele asupra cercetării documentelor din arhiva patriarhiei sârbe din Karlowitz, din mănăstirile din Sirmiu, arhiva institutului național sârbesc „Matița” din Neoplata, a cercetat bibliotecile și arhivele episcopilor latine și greco-romane din Lugoj, Timișoara și Oradea și biblioteca familiei Alexandru Gavra²⁴.

Pe lângă scrieri, a mai adus o importantă contribuție și prin inițiativele luate ca membru al Academiei, a cărui membru a devenit la 12 septembrie 1876 și ocupând funcția de secretar al secției de istorie. A acordat o atenție deosebită îmbogățirii fondului de carte a bibliotecii Academiei, sub egida căreia dorea să unifice Biblioteca statului, a Muzeului Național și a Arhivelor Statului și a propus chiar ca academicienii să doneze bibliotecii cărțile primite de către aceștia de la savanții străini cu care colaborau. De multe ori a arătat importanța lărgirii legăturilor cu istoricii din Centrul și Vestul Europei și integrarea istoriografiei românești în cea europeană²⁵.

Istoricii bănățeni Simion Mangiuca, din Oravița, și Atanasie Marienescu îi datorează lui Vasile Maniu popularizarea lucrărilor lor în cadrul Academiei Române. Simion Mangiuca a publicat în revista *Familia* o serie de articole, cum ar fi: *Studii limbistice, 100 etimologii revindecate elementului roman contra Miklosich și Cihac* sau *50 de etimologii de cuvinte bănățene de origine romană care nu sunt introduse în dicționarul* iar Marienescu a tratat în lucrările sale mitologia românească²⁶.

²³ Ibidem, p. 88.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem, p. 90.

²⁶ Ibidem, p. 92.

A contribuit la strângerea legăturilor cu intelectualii ardeleni, în acest sens sprijinindu-l pe Vicențiu Babeș în studiile sale arheologice și contribuind la obținerea de către acesta a unui ajutor financiar din partea Academiei pentru continuarea studiilor. Același importanță a acordat-o și lui Alexandru Roman, redactorul ziarului *Federațiunea*, căruia i-a trimis unele publicații din România, cum ar fi o ediție a cronicii lui Huru și studiile lui Tocilescu din *Revista pentru istorie, arheologie și filozofie*.

În privința modului în care trebuia abordată istoria, a susținut orientarea pozitivistă, în acest sens a depus eforturi pentru studierea și publicarea documentelor și a textelor istorice vechi. Apreciază lucrările lui E. Hurmuzaki și a lui A. D. Xenopol pentru valoarea lor științifică, pe ultimul chiar propunându-l ca membru corespondent al Academiei, la fel cum a procedat și cu Nicolae Iorga, în ciuda vârstei de doar 26 de ani a acestuia²⁷.

Lucrările lui Vasile Maniu nu au ieșit din tiparele istoriografiei romantice, având o perspectivă socială și filosofică, ceea ce a dus la un caracter subiectiv al scrierilor sale. Însă România nu putea sări peste faza națională iar istoria scrisă de V. Maniu și de ceilalți istorici contemporani cu acesta, a constituit o treaptă importantă și indispensabilă în evoluția istoriografiei românești.

Bibliografie:

1. Boia, Lucian, *Istorie și mit în conștiința românească*, Ed. Humanitas, București, 1999.
2. Cornea, Paul, *Originile romantismului românesc*, Ed. Minerva, București, 1972.
3. Cristian, Vasile, *Istoriografia pașoptistă*, Ed. Universității Al. I. Cuza, Iași, 1996.
4. Neumann, Victor, *Vasile Maniu*, Ed. Facla, Timișoara, 1984.
5. Neumann, Victor, *Convergențe spirituale*, Ed. Eminescu, București, 1986.

²⁷ Ibidem, p. 93.